

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення 01.03.2021).

3. *Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 5–9 класи* : Наказ МОН України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (дата звернення 01.03.2021).

4. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика : моногр. К.: Пед. думка, 2017. 628 с.

*Валерій Редько,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України
(м. Київ)*

ДИДАКТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБ'ЄКТІВ НАУКОВИХ ПОШУКІВ

Поняття «*дидактичне моделювання*» ми розглядаємо як процес творчої діяльності дослідника, результатом якої є повністю або частково оновлений об'єкт наукового пошуку. Відповідно, *дидактична модель* – це категорія, у змісті якої мають бути передбачені структурні компоненти, що здатні забезпечувати ефективну діяльність двох суб'єктів навчального процесу: учня і вчителя, результати якої прогнозує дослідник. Спрогнозована модель не обов'язково має передбачати трансформацію абсолютно всього об'єкту дослідження, а може допускати часткову зміну окремих його компонентів і/або оновлення їх функцій відповідно до нових парадигм навчання/тенденцій розвитку іншомовної освіти. У таких випадках моделювання процесу навчання іноземної мови може прогнозувати виконання учнями навчальних дій, спрямованих на удосконалення системи засобів навчання (вправ і завдань), зміну

тематики спілкування, зокрема розширення або поглиблення її інформаційного компонента, розширення/звуження обсягу навчального матеріалу, що зумовлюється зміною навчального плану, щодо кількості тижневих годин, визначених державними освітніми органами на навчання іноземної мови на певному етапі навчання, тощо. Звісно, що досить сумнівно сподіватися, що створений об'єкт буде різнобічно й успішно продукувати очікувані результати в різних умовах його застосування. Для моделі будь-якого об'єкту характерні зміст, у якому акумулюється система структурних компонентів та методи, форми, способи і засоби, що забезпечують його реалізацію, а також окреслюються мета й очікувані результати процесу моделювання. У зв'язку з цим дії дослідника мають бути спрямовані на дидактично і методично доцільне визначення структурних компонентів моделі, раціональне їх поєднання та методично доцільне окреслення функцій для оновлення змісту і процесу навчання [1].

Вочевидь, неможливо створити універсальну модель для різних умов її функціонування, утім основні її компоненти мають сприяти досягненню значно вищого рівня ефективності об'єкта дослідження, ніж той, що спостерігався раніше.

Сфері навчання іноземних мов можуть бути притаманні щонайменше чотири моделі, кожна з яких створюється відповідно до особливостей змісту, способів і засобів формування й сфер функціонування видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письма) як взаємопов'язаних і взаємозалежних складників поняття «іншомовне спілкування», на оволодіння яким спрямовується спільна робота учнів, учителя і підручника, де останньому делегуються організаторська та управлінська функції навчального процесу.

Категорія «навчання іноземних мов» у закладах загальної середньої освіти передбачає формування в учнів мовних навичок і мовленнєвих умінь спілкування в усній та письмовій формах і здобування лінгвістичних, соціокультурних і загальнонавчальних

знань, про змістові, формоутворювальні та функціональні особливості категорій, на оволодіння змістом яких спрямовується навчальна діяльність. Усе це в комплексі асоціюється з набуттям досвіду іншомовного спілкування та комунікативної поведінки в різних ситуаціях мовленнєвої взаємодії. Досягнення цих цілей відбувається шляхом практичної діяльності, котра передбачає виконання учнями відповідних мовних операцій і мовленнєвих дій, спрямованих на оволодіння мовними аспектами та мовленнєвими механізмами спілкування. Усі компоненти моделей мають сприяти набуттю учнями досвіду самостійно здійснювати таку діяльність в навчальних умовах, зорієнтовуючи їх на реальні ситуації іншомовного спілкування, що свідчатиме про їхню готовність до мовленнєвої взаємодії в сучасному мультилінгвальному і полікультурному світовому просторі [2]. Успіх такої роботи різнобічно залежить від дидактичної та методичної доцільності навчальних дій, що мають виконувати учні з допомогою вправ і завдань як засобів досягнення цілей моделювання. За компетентнісного підходу підручники як основні засоби навчання повинні містити вправи, завдання та текстовий інформаційний матеріал, дібраний відповідно до вимог навчальної програми, вікових і потенційних можливостей учнів, щоб спрямовувати їхню діяльність на формування в них ключових і предметних компетентностей у межах тематики спілкування, передбаченої для всього шкільного курсу [3]. За таких умов компетентнісно орієнтований зміст підручників для кожного наступного класу засобами іноземної мови має збагачувати навчального досвіду у цій сфері та удосконалювати механізми іншомовного спілкування відповідно до визначених компетентностей на рівні комунікативних потреб, які ситуативно виникають під час навчання. А це означає, що учні повинні уміти організовувати та підтримувати спілкування у межах ситуацій, що виникають у їхньому життєвому середовищі. Звісно, що зазначені компетентності будуть формуватися в різних класах

диференційовано, що детермінується тематикою спілкування, окресленою навчальною програмою. А відтак, авторам підручників необхідно враховувати ці особливості й презентувати у змісті навчальної літератури відповідні інформаційні матеріали та засоби, що забезпечують оволодіння ними.

Здійснений аналіз навчальної програми дозволив визначити класи, в яких існує можливість формування в учнів різних видів та обсягів змісту ключових компетентностей. Розширення меж кожної теми на наступних етапах шляхом їх інтеграції з іншими темами або за рахунок включення до їх змісту додаткових інформаційних, та методичних засобів (вправ і завдань), дає учням змогу упродовж усього шкільного навчального курсу набувати досвіду іншомовного спілкування у межах окреслених програмою ключових компетентностей. Формування цього феномену має відбиватися у змісті кожного підручника іноземної мови упродовж усього шкільного навчання. Досягнення таких цілей створює можливості для активної адаптації випускників вітчизняних закладів загальної середньої освіти до особливостей життєдіяльності в глобалізованому світовому середовищі.

Список використаних джерел

1. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : моногр. К. : Вища шк., 2004. 454 с.
2. Редько В. Г. Готовність учнів початкової школи до компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов: авторська інтерпретація результатів анкетування вчителів. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць. К., 2017. Вип. 19. С. 284–299.
3. Ellis, R. (2010). Second language acquisition research and language-teaching materials. In N. Harwood (Ed.), *English language teaching materials: Theory and practice* (pp. 33-57). New York: Cambridge University Press.